

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (Phenomena)

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้เข้ามาสู่สังคมไทยอย่างรวดเร็ว รุนแรง และรอบด้าน ได้นำพหุวัฒนธรรมเข้ามาด้วย การดำเนินชีวิตของคนไทยจึงถูกครอบงำด้วยความคิดที่มุ่งสะสมวัตถุเพื่อการบริโภคที่นำมาเพิ่มพูนความสุขให้แก่ตนเองและคนรอบข้าง

การมุ่งแสวงหาวัตถุนำมาซึ่งการแข่งขัน แย่งชิงเอาวัดเอาเปรียบกัน จึงก่อให้เกิดความขัดแย้ง ทะเลาะวิวาทกัน เมื่อวัตถุเป็นใหญ่ เรายกย่องนับถือการมีวัตถุมาก การให้ความสำคัญกับจิตใจจึงลดน้อยลง ปัญหาด้านจริยธรรมจึงเกิดขึ้นในสังคมไทย ได้แก่ การฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย, ไม่สนใจประโยชน์ส่วนรวม, ทำงานเป็นกลุ่ม (ทีมงาน) ไม่ได้, ขาดวินัย, ขาดความรับผิดชอบ, การทุจริตคอรัปชั่น และการแพร่ระบาดของอบายมุข (พระเทพเวที, 2535 : 10-16)

การให้ความสำคัญกับจริยธรรมของสังคมไทยมีความเด่นชัดมากในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 กล่าวคือการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตลอด 7 แผนที่ผ่านมาได้ประสบความสำเร็จ ทำให้เศรษฐกิจขยายตัวเป็นอย่างดี แต่การขยายตัวที่ต่อเนื่องและในอัตราที่ค่อนข้างสูงในช่วงปลายแผนฯ 7 ซึ่งเกิดจากการขยายการลงทุนของภาคเอกชน และการเพิ่มสูงขึ้นของการบริโภคทำให้เกิดวิกฤติการณ์ค่าเงินบาท การขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ทำให้สถาบันการเงินและธุรกิจต่างๆ ต้องปิดกิจการลงและเกิดการว่างงานเพิ่มมากขึ้น ความเสียหายทางด้านเศรษฐกิจเหล่านี้คงจะดำเนินต่อไป ถ้าหากไม่ได้รับการแก้ไขจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม ตลอด 7 แผนที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดผลเสียแก่สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยทางด้านสังคมมีความสับสนและเป็นสังคมวัตถุนิยมมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาความหย่อนยานทางด้านศีลธรรม จริยธรรม ขาดระเบียบวินัย ไม่เคร่งครัดในการปฏิบัติตามกฎหมาย การเอาวัดเอาเปรียบกัน ส่งผลให้ภาวะการเจ็บป่วยของคนไทยเปลี่ยนแปลงจากโรคติดต่อตามธรรมชาติมาเป็นโรคสมัยใหม่ ได้แก่ อุบัติเหตุ โรคมะเร็ง โรคหัวใจ และโรคเอดส์ เป็นต้น ซึ่งโรคเหล่านี้เกิดจากสภาพบีบคั้นทางจิต ปัญหาหมอลภาวะ การทำลายสิ่งแวดล้อมและอื่นๆ ทำให้การพัฒนาในแผนฯ 8 จึงเน้นที่ "คน" เป็นศูนย์กลาง ให้ทุกคนในสังคมได้รับการพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ ให้คนเป็นผู้ที่นำ มีส่วนร่วมและมีจุดมุ่งหมายของการพัฒนาเพื่อให้คนมีจิตสำนึกและรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และรักความเป็นไทย (สำนักนายทศฯ, แนวคิดของแผนฯ 8)

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ได้บัญญัติพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศ คือ "ปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียง" เป็นหลักยึดเพื่อให้การพัฒนายึดทางสายกลางที่จะนำไปสู่สังคมที่มีคุณภาพทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง สามารถพึ่งตนเองได้ รู้เท่าทันโลก สร้างสังคมคุณภาพเพื่อสร้างคนดี คนเก่ง พร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกสาธารณะ สามารถพึ่งตนเองได้ จุดเน้นเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนาตามแผนฯ 9

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมต่อจากนี้ไป สังคมจะต้องให้ความสำคัญกับจริยธรรมเพื่อลดผลเสียที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาที่ผ่านมา การรักษাজริยธรรมของคนในสังคมได้มีการดำเนินงานโดยหน่วยงานหลักได้แก่ สถานศึกษาภายในประเทศ

คำว่า "ความรู้คู่คุณธรรม" ซึ่งเป็นคำที่มีการพูดและเขียนอยู่ทั่วไปในสถานศึกษาระดับต่างๆ เนื่องจากเป็นที่เห็นพ้องกันของสถานศึกษาทุกระดับว่า การสร้างคนให้แก่สังคม จะต้องสร้างให้เป็นคนเก่ง เพื่อนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม แต่การเป็นคนเก่งอย่างเดียวไม่เพียงพอ จะต้องสร้างให้เป็นคนดีด้วย คือมีจริยธรรมที่ดีงามเพื่อนำความรู้ไปใช้ในทางที่ดีแก่สังคม สถานศึกษาทุกระดับจึงพยายามที่จะปลูกฝังผู้เรียนให้มีทั้งความรู้ในวิชาการพร้อมกับมีจริยธรรม แต่จะให้ความสำคัญมากน้อยแตกต่างกันไป

จริยธรรมที่ดีงามและสมควรปลูกฝัง ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต การมีวินัย รับผิดชอบต่อหน้าที่ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและอื่นๆ เป็นต้น จริยธรรมเหล่านี้ถ้าสังคมใดมีอยู่แล้วก็ควรส่งเสริมให้คงอยู่ต่อไป แต่สังคมใดที่ขาดไปก็จะต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน การวัดว่าสังคมใดมีบุคคลที่มีจริยธรรมสูงหรือไม่นั้น ในสังคมไทยทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมให้ดูจากลักษณะทางจิต 8 ประการ ได้แก่ เหตุผลเชิงจริยธรรม ลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตนเอง ความเชื่ออำนาจในตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ทศนคติ คุณธรรม ค่านิยม และสถานการณ์ และสุขภาพจิต (ดวงเดือน, 2538 : 124)

การสร้างจริยธรรมที่จะเกิดผลดีขึ้นอยู่กับช่วงอายุของคน จริยธรรมที่ปลูกฝังให้แก่เด็กในช่วงอายุ 6-12 ปี จะติดอยู่ในตัวเด็กยาวนานตลอดไปจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ (สุรเชษฐ์, 2545 : 74) เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่เด็กมีพัฒนาการทางด้านสติปัญญา, บุคลิกภาพ และพัฒนาการทางจิตที่เหมาะสมที่จะได้รับการปลูกฝังจริยธรรม (พรรณทิพย์, 2530 : 51-66) และในช่วงอายุดังกล่าวนี้ ช่วงวัย 9-12 ปี จะเหมาะสมที่สุด (ดวงเดือน, 2538 : 68) ซึ่งวัยดังกล่าวเด็กจะเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (ประถมศึกษาปีที่ 4-6)

ดังนั้น การสร้างหรือปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เด็กในช่วงวัย 9-12 ปี หรืออยู่ชั้น ป.4-ป.6 จึงเป็นช่วงวัยที่สำคัญมาก เป็นการวางรากฐานจริยธรรมของชีวิต เพราะจะทำให้จริยธรรมที่สร้างนั้นอยู่ติดตัวไปกับเด็กจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะทำให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำไปเผยแพร่ให้แก่โรงเรียนและครูชั้นประถมในที่ต่างๆ เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางในการสร้างจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่เด็ก ซึ่งจะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณธรรมของสังคมต่อไป

ปัญหาวิจัย/โจทย์วิจัย (Research Problems)

ในการศึกษานี้ได้ตั้งโจทย์วิจัยหรือประเด็นคำถามที่ต้องการหาคำตอบจากการวิจัยเอาไว้ 3 ข้อ ดังนี้

1. โรงเรียนใน 14 จังหวัดภาคใต้ ที่ได้รับรางวัลการจัดการจัดจริยศึกษาดีเด่นให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ช่วงปี พ.ศ.2540-2544 เน้นการสร้างจริยธรรมอะไร มีวิธีการสร้างที่ได้ผลดีอะไร และมีปัญหาในการดำเนินงานอย่างไรบ้าง
2. ครูใน 14 จังหวัดภาคใต้ ที่ได้รับรางวัลผลงานด้านจริยศึกษาดีเด่นสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ช่วงปี พ.ศ.2540-2544 เน้นการสร้างจริยธรรมอะไร มีวิธีการสร้างที่ได้ผลดีอะไร และมีปัญหาในการดำเนินงานอย่างไรบ้าง
3. ครูและผู้บริหาร (ผู้อำนวยการโรงเรียน) ที่ได้รับรางวัลผลงานด้านจริยศึกษาดีเด่น (ในข้อ 2) มีปัจจัยอะไร ภูมิหลัง ประสบการณ์ชีวิตตั้งแต่วัยเยาว์ บุคคลที่มีอิทธิพลในการปลูกฝังจริยธรรมและอื่นๆ เป็นอย่างไร ที่ทำให้มีความมุ่งมั่นและรักในการอบรมสั่งสอนนักเรียนทางด้านจริยธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives)

1. เพื่อสำรวจจริยธรรมที่ได้มีการสร้างและวิธีการที่ใช้สร้างให้แก่เด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา (ป.4-ป.6) ของโรงเรียนและครูที่ได้รับรางวัลการจัดการจัดจริยศึกษาดีเด่นในภาคใต้ ช่วงปี พ.ศ.2540-2544
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และเสนอแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการสร้างจริยธรรมให้แก่เด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา (ป.4-ป.6)
3. เพื่อศึกษามูลเหตุปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังการทำงานด้านจริยธรรมของครูที่ได้รับรางวัลผลงานด้านจริยศึกษาดีเด่น

สมมติฐานการวิจัย (Research Hypothesis)

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การศึกษาเพื่อตอบคำถามโจทย์วิจัยข้อ 1 และ 2 ใช้การสำรวจด้วยแบบสอบถาม และเก็บข้อมูลจากประชากร (ได้แก่

โรงเรียน และครูใน 14 จังหวัดภาคใต้ที่ได้รับรางวัลดีเด่นด้านจริยธรรมในปี พ.ศ.2540-2544 ทั้งหมด ดังนั้น การนำเสนอผลการศึกษาก็เป็นข้อมูลของประชากรทั้งหมด โดยนำมาจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์ผลเพื่อตอบใจทฤษฎีข้อ 1 และ 2

ส่วนใจทฤษฎีข้อ 3 ใช้ระเบียบวิธีของการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและตั้งเป็นข้อสมมติฐานชั่วคราว (Working hypothesis) ไว้ว่า

"ภูมิหลังของชีวิตตั้งแต่วัยเยาว์ บุคคลสำคัญในครอบครัวที่เคร่งครัดในจริยธรรม และเป็นผู้อบรมสั่งสอน ครู (ผู้ถูกวิจัย) มาตั้งแต่เด็กจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ ครู (ผู้ถูกวิจัย) มีจิตใจที่มุ่งมั่นและรักในการทำงานด้านจริยธรรม"

นิยามศัพท์ (Term Definition)

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในงานวิจัยนี้ จึงกำหนดความหมายของคำศัพท์ที่สำคัญ ดังนี้
จริยธรรม (Ethics) หมายถึง การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดี ที่สมควร

โรงเรียนที่ได้รับรางวัลการจัดจริยศึกษาดีเด่นระดับประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่มีการสอนในระดับประถมศึกษา (ป.1-ป.6) และผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการชุดต่างๆ ในระดับจังหวัดและระดับกระทรวงศึกษาธิการว่า มีความเหมาะสมตามหลักเกณฑ์ในประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ปี พ.ศ.2534-2543 ที่ใช้พิจารณาให้รางวัล

ครูผู้มีผลงานด้านจริยศึกษาดีเด่น หมายถึง ครูที่สอนหรือนำเสนอผลงาน (ได้แก่ เอกสารประกอบการสอน และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ) ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมและผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการชุดต่างๆ ในระดับจังหวัดและระดับกระทรวงศึกษาธิการว่ามีความเหมาะสมตามหลักเกณฑ์ในประกาศกระทรวงศึกษาธิการปี พ.ศ.2534-2543 ที่ใช้พิจารณาให้รางวัล

ขอบเขตของการศึกษา (Scope of Study)

1. ด้านพื้นที่การศึกษา ได้แก่ 14 จังหวัดภาคใต้
2. ด้านหน่วยที่ศึกษา ได้แก่ โรงเรียนและครูที่มีการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 และได้รับรางวัลด้านจริยศึกษาดีเด่นจากกระทรวงศึกษาธิการในปี พ.ศ.2540-2544 (5 ปี)
3. ด้านระเบียบวิธีวิจัย ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย (Expected Results & Appreciation)

1. ทำให้ทราบถึงจริยธรรมที่ควรเน้น วิธีการที่เหมาะสม ตลอดจนปัญหาของการสร้างจริยธรรม ในระดับโรงเรียนและครูผู้สอน ที่เกี่ยวกับจริยศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

2. เป็นข้อมูลและตัวแบบสำหรับการปรับปรุงด้านการเรียนการสอน การสร้างและส่งเสริม
จริยศึกษาในโรงเรียน และสำหรับครูที่เกี่ยวข้องกับการสอนนักเรียนระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. งบประมาณในการทำวิจัยนี้มีจำนวนจำกัดและไม่เพียงพอสำหรับการเก็บข้อมูลในการ
วิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากการที่ต้องเดินทางไปเก็บข้อมูลภาคสนามหลายครั้งและผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย
อยู่ต่างจังหวัด การเก็บข้อมูลแต่ละรายจะใช้เวลามากในการเดินทางและการสัมภาษณ์ เป็นต้น

2. ระยะเวลา เนื่องจากการวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้เวลามากในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการ
เขียนวิเคราะห์ผลการวิจัย ทำให้ใช้เวลาทำวิจัยนี้ค่อนข้างนาน (ประมาณ 1 ปี 6 เดือน)